

Nazwa instytucji

Książnica Cieszyńska

Tytuł jednostki/Tytuł publikacji

Pismo przewodnie Zarządu Głównego TSZ w Krakowie do T. Regera przedkładające "Memorandum w sprawie upaństwowienia szkół średnich polskich w Białej"

Liczba stron oryginału

5

Liczba plików skanów

6

Liczba plików publikacji

6

Sygnatura/numer zespołu

TR 033.013

Data wydania oryginału

1918

Projekt/Sponsor digitalizacji

Dofinansowano ze środków WPR Kultura+

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

NARODOWY
INSTYTUT
AUDIOWIZUALNY

KULTURA+

ZARZĄD GŁÓWNY
TOWARZYSTWA
SZKOŁY LUDOWEJ

KRAKÓW, ULICA ~~PLAC~~
~~RYANSKA 15, I STOK~~

CZEK POCZT. KASY OSZCZĘD.
ZARZĄDU GŁÓWNY, No 38.149.

NUMER TELEFONU 578.

L. 149

Kraków, d. 19 stycznia 1918

Przy załatwianiu niniejszego listu na-
leży powołać się na powyższą liczbę.

Św. Anny 5.

33.13.11

JAŚNIE WIELMOŻNY PANIE POŚLE !

W załączeniu przesyłamy krótkie " Memorandum ", odno-
szące się do sprawy upaństwowienia średnich zakładów w
Białej z gorącą prośbą wywarcia odpowiedniego nacisku na
rząd i polskich ministrów celem ostatecznego załatwienia
tej sprawy.

Wyrazy poważania

Łączy

Sekretarz:

Karol Guma

Prezes:

ZARZĄD GŁÓWNY
TOWARZYSTWA SZKOŁY LUDOWEJ

J. Pancerowski

Latetarius

29/I 1918

*W odpowiedzi J. P. d. z Głównym w Białej wnioskowi na upaństwowienie
zakładów państw. szkolnych, podano go do podległych wniosków co
do otrzymanej wypłaty jemu w opłacie. —*

1. Gimnazjum realne T.S.L. w Białej

Zakład otwarte 1 września 1908 r. Frekwencja: 1908/9 - 38 uczniów 1909/10 - 88, 1910/11 - 110, 1911/12 - 147, 1912/13 - 173, 1913/14 - 220, 1914/15 - 278, 1915/16 - 297, 1916/17 - 588, 1917/18 - 554. Od lat trzech zakład jest pełnym. Jastte jedyny zakład średni tego typu na powiaty: Biała, Żywiec, Bielsk. Powiat bialski liczy: 101, 353 mieszkańców, w tem 62, 854 Polaków, powiat bielski 90, 671 mieszkańców, w tem 62, 854 Polaków. W tych dwu tedy powiatach mają Polacy 147.421 dusz, a Niemcy 43.128 dusz. Niemcy posiadają w Bielsku: o.k. Gimnazjum, o.k. Szkołę realną, o.k. Wyższą Szkołę przemysłową i szereg szkół zawodowych. Polacy rządowego zakładu nie mają żadnego.

Od pierwszej chwili założenia przez T.S.L. Gimnazjum w Białej starał się Zarząd Główny T.S.L. o przejęcie tego zakładu na etat rządu. Dopiero w początkach 1913 r. starania dały powien rezultat. Ministerstwo oświaty reskryptem z dnia 11 lutego 1913 r. L. 37511 ex 1912 zawiadomiło T.S.L., iż minister byłby skłonny przejąć ten zakład na etat rządu pod pewnymi warunkami finansowej natury /odda nie rządowi wygodnego i wplnego od długów budynku/ od dnia 1 września 1913 r. na razie udziela Towarzystwu na czas 1 stycznia 1913 r. do 31 sierpnia 1913 r. subwencję w wykazanej wysokości kosztów utrzymania, t.j. 40.996 Keren.

Penieważ T.S.L. nie mogło oddać wygodnego i wolnego od długów budynku, rząd 1 września 1913 r. gimnazjum nie przejął, ale wypłacał dalej znaczne subwencje na utrzymanie. Pod naciskiem Koła polskiego, rząd w r. 1914 zdecydował się na przejęcie budynku, wartości 240.000 Keren ale obciążonego długiem hipotecznym w wysokości niespełna 80.000 K., wyznaczył termin przejęcia na 1 września 1914 r. do budżetu na drugą połowę roku 1914 wstawiono odpowiednią kwotę na koszt utrzymania. Dnia 8 lipca 1914 odejść miał wygotowany reskrypt do kancelaryi gabinetowej do podpisu cesarskiego. Zanim termin przejęcia nadszedł wybuchła wojna - arząd zaprzestał z miejsca wszelkich

dalszych kroków. W miejsce zwrotu pełnych kosztów utrzymania wypłać nam w roku szkolnym 1914/15-10.000 K., w r.szk. 1915/16-10.000 K., w r.szk. 1916/17-20.000 K. Towarzystwo wydało zaś dotąd na utrzymanie tego zakładu: 550.000 Keren - na budynek 175.000 Keren.

Sprawa ta ma za sobą: 1/list Wydziału krajowego w wykonaniu rezolucji Komisji sejmowej, 2/poнад 1000 wieców, 3/niejednokrotne uchwały Koła polskiego i wreszcie 4/ ugodę pisemną Koła polskiego i gabinetem dra Seidlera z października 1917 r. Według informacji J.K. ministra Dra Ćwiklińskiego sprawa ta peddana została: "interninisteriellen Verhandlungen".

Petita: 1/Ścisłe określany, a bliski termin przejęcia. Trudności nie ma żadnych. Deklarację oddania budynku z resztą długu, inwentarza i środków nankowych T.S.L. złożę jeszcze w r. 1918. W razie potrzeby ją powtórzyć każdej chwili, 2/Wstawienie do budżetu odnośnej pozycji.

2.Seminaryum nauczycielskie męskie wraz ze

szkołą świeżeń T.S.L. w Białej

Zakład założony w r. 1907 w chwili kiedy od Sącza i Krakowa do Cieszyn niebyło żadnego polskiego Seminaryum nauczycielskiego. Dopiero w latach późniejszych rząd usamedzielniał paralelki w Cieszynie i założył Seminaryum niższego typu w Kętach. Po wielu konferencyach rząd przystąpił do pierwszych kroków t.j. do spisania warunków przejęcia.

Na trzydniowej konferencji w styczniu 1918 r. spisane je: rząd przejmie Seminaryum wraz z wydziałową szkołą świeżeń, a Towarzystwo odda gmach, wartości 340.000 K., obciążony wówczas długami do wysokości 175.000 K. Poza protokoły spisane przez T.S.L. i referenta c.k. Rady szkolnej krajowej p. radcę Czernego sprawa dalej nie wyszła. Rząd dawał nam nie wielką subwencję. Za rok 1914/15 nie otrzymaliśmy ni grosza, w r. 1915/16 otrzymaliśmy 17.000 K. w r. 1916/17 zamiast przyrzeczonych 27.000 K. otrzymaliśmy tylko 16.000 K. Koszta utrzymania tego zakładu wynoszą rocznie kilkadziesiąt tysięcy Keren. Na budynku ciąży dziś tylko jeden dług: pożyczka Banku krajowego, wynosząca początkowo 125.000 K. - dziś około 117.000 Kor. Wpzystkie inne długie zostały spłacone i extabulewane.

Seminaryum w myśl unowu Koła polskiego z rządem miała być razem z gimnazjami w

Białej i Orkowej przejęte na etat rządu. J.E. Dr. Ćwikliński oświadczył nam ostatnio, że sprawa Seminarium na razie nie jest aktualną
3/ Gimnazjum realne T.S.L. i Macierzy szkolnej w Orkowej.

Zakład założony w r. 1909. - jest od trzech lat najliczniejszym zakładem średnim na całym Śląsku. Mimo to jest dotąd zakładem prywatnym - rząd dawał 12.000 K. stałej subwencji, której zresztą za r. 1916/17 nie wypłacił zupełnie dotąd pod pozorem nieuwiszczenia osobnego podania.

W myśl zobowiązania rządu zakład ten miał być przejęty na etat rządu w chwili, gdy będzie pełnym. Pełną ilość klas osiągnął zakład w r. 1916. Pierwszy egzamin dojrzałości odbył się w czerwcu 1917.

Dzieci pochodzą przeważnie ze sfer robotniczych. Zakład posiada własny gmach, wartości do 300.000 K. dług wynosi 60.000 K. Zakład jest prowadzony wzorowo. Koszta wynoszą dotąd 1052.000 Koron. Rada szkolna krajowa w Opawie, nie posiadająca wcale o sympatyę dla nas, przesłała Ministerstwu wniosek upaństwowienia tego zakładu. Rząd w układzie z Kołem polskim do tego się zobowiązał. Według oświadczenia J.E. Dra Ćwiklińskiego akta leżą w Ministerstwie. Frekwencja: r. szk 1913/14 - 317 uczniów, 1914/15 - 313, 1915/16 - 320, 1916/17 - 338 uczniów, 1917/18 - 359 uczniów.

Powtarzamy: zakład jest najliczniejszym zakładem średnim na całym Śląsku, a jedynym zakładem polskim z tego typu. Posiada wszystkie warunki do przejęcia: zgodę śląskiej Rady szkolnej, zgodę zasadniczą rządu.

ODPIS LISTU DO PP. MINISTRÓW ÓWIKLIŃSKIEGO I TWARDO-

 wskiego

Ekscellencjo! My, niżej podpisani posłowie sejmowi i parlamentarni obu Izb, zwracamy się do Waszej Ekscelencji z gorącą prośbą o przyspieszenie rekowań o przejęcie na etat rządu polskich zakładów kresowych, a to: 1/Gimnazjum realne w Orłowej na Śląsku, 2/Gimnazjum realne i 3/ Seminarjum nauczycielskie męskie w Białej w Galicyi. Sprawy te mieszczą się w ugodzie, zawartej w październiku ubiegłego roku między Kołem polskim a rządem. Od tego czasu minęło kilka miesięcy, a przeciągające się nad miarę i potrzebę pertraktacyę wywołują w społeczeństwie szkodliwe i uzasadnione rekryminacye. Przekonani jesteśmy, że Wasza Ekscellencja z całą energią dokończy formalności, a objęciem tych wszystkich trzech zakładów połączonych, już w czasie najbliższym i o to raz jeszcze bardzo nalegamy. Wyrazy czci i poważania łączą Ernest Bandrowski, Franciszek Bardel, Emil Be-browski, Cezar Haller, Zdzisław Hr. Tarnewski, Edmund Zieleniewski, Leon Ks. Puzyna, Jan Stapiński, Ignacy Daszyński, Józef Sare, Kazimierz Żórawski, Juliusz Lee, Jan Kanty Federowicz, Kazimierz Morawski, Władysław Leopold Jaworski, Adolf Gross, Zygmunt Klemensiewicz, Konstanty Srokowski.